

RESSENYA A RAFAEL FERRER I BIGNÉ, *ESCRITS VALENCIANS*, ED. R. ROCA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2023, 167 pp., ISBN: 978-84-1156-019-1

REVIEW TO RAFAEL FERRER I BIGNÉ, *ESCRITS VALENCIANS*, ED. R. ROCA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, VALÈNCIA, 2023, 167 pp., ISBN: 978-84-1156-019-1

HÈCTOR SANCHIS MOLLÀ
hecsanmo@gmail.com

Universitat de València

El coneixement de l'existència de l'arxiu personal de Ferrer i Bigné, que des de juny de 2019 es custodia a la Biblioteca Històrica de la Universitat de València, ha captat l'interés de distints estudiosos envers la figura i l'obra del renaixencista valencià. Jaime Millàs va reconstruir la biografia del lletraferit a *Memòria d'un poeta de la Renaixença* (2019), mentre que Rafael Roca recopila les produccions de l'autor redactades en valencià a *Escrits valencians*. Aquest, però, no és l'únic treball que Roca dedica a l'autor, ja que, en premsa, es troben «Jaume I en un poema inèdit de Rafael Ferrer i Bigné (1876)» i «L'epistolari entre Rafael Ferrer i Bigné i Víctor Balaguer (1866-1883)». En el primer, Roca realitza una primera aproximació a la poesia de l'autor mitjançant l'anàlisi de la llarga composició intitolada «Romanç històric». En el darrer treball, l'investigador se centra en una de les tantes relaci-

ons establertes entre els renaixencistes d'ambdues parts del Sènia, la representada en aquest cas pel mateix Ferrer i Bigné i una de les figures més transcendents de la Renaixença a Catalunya, Víctor Balaguer.

Sota el títol *Escrits valencians*, a banda de l'estudi preliminar, Rafael Roca agrupa tota la producció escrita en valencià per Ferrer i Bigné localitzada fins al moment. Un conjunt que conforma un corpus de quaranta-quatre textos organitzats en dos grans blocs corresponents a la producció en vers i en prosa. La primera part disposa de trenta-cinc composicions líriques ordenades cronològicament, redactades entre 1859 i 1885, amb excepció de les tres últimes, la datació de les quals no ha estat possible. Vint-i-nou dels poemes recopilats havien vist la llum amb anterioritat a la premsa, mentre que els sis restants ens han arribat manuscrites a l'arxiu familiar.

Amb aquesta distribució, el corpus líric s'enceta amb «A la religió», poema en què s'evidencia el fervor religiós de Ferrer i Bigné, transmés per la seua mare des que era un infant:

Ma religió fou eixa. Ja en la cuna,
jo vaig oír son nom entre carícies;
i oí també d'un cel contar delícies,
mirant lo cel les nits de clara lluna.

«Tres germanes», quart poema del recull, és la composició amb què Ferrer i Bigné aconsegueix un cert prestigi com a poeta. A pesar que pren com a motiu de conreu literari els vincles comuns entre Catalunya, Illes Balears i País Valencià: «tres filles d'una mare, les que alletà la glòria», un dels més reiteratius del període, cal destacar l'originalitat de la composició en els moments en què cadascun dels territoris pren la paraula per tal de descriure les corresponents excel·lències. Aquesta composició, juntament amb les dues posteriors del recull, «La creuada dels poetes» i «Tirant a la joia», formen, segons Roca, «la tríada lírica més famosa de Ferrer i Bigné, la que més fama li va fer meréixer.» No debades, la segona d'aquest tercet fou reproduïda, en vida de l'autor, almenys en tres ocasions.

Ferrer i Bigné formà part de l'expedició de lletraferits valencians, juntament amb Llorente, Labaila i Querol, que participaren l'any 1868 en la desena edició dels Jocs Florals de Barcelona. Aquella trobada amb els lletraferits catalans, gràcies a la qual s'afiançaren els lligams entre els renaixencistes d'ambdós territoris, finalitzà amb la pujada a la muntanya de Montserrat, ascensió que motivà la redacció dels poemes «Al Pirineu» i «A la Verge de Montserrat».

El lletraferit va ser un dels membres més actius de la societat Lo Rat Penat, ja que, a més de formar part del nucli fundacional, va exercir la presidència durant el curs 1881-1882, cosa que el convertí en el quart president de la societat. Amb motiu de la fundació de la societat, el 31 de juliol de 1878, redactà la composició «A Lo Rat Penat». Pràcticament un any després, la societat organitzava els primers Jocs Florals de València, en els quals Ferrer i Bigné participà amb la peça «Lo Rat Penat», motivada per un dels personatges més exalçats durant la Renaixença: el rei Jaume I. Una altra com-

posició derivada dels Jocs Florals és «A la baronessa de Cortes», composició que Ferrer i Bigné dedicà a Anna Maria Paulín i de la Penya datada el 2 d'agost de 1880, és a dir, cinc dies després del seu nomenament com a reina dels Jocs Florals de València per part de Fèlix Pizcueta.

A l'estudi introductori, Roca hi adverteix, respecte a la lírica de l'autor, que «no assoleix el nivell ni les dimensions de les d'alguns dels seus coetanis». No obstant això, prossegueix que, del conjunt recopilat, «se'n distingeixen algunes d'un notable simbolisme i qualitat». Al nostre parer, l'autor d'aquest aplec ha de referir-se als versos més íntims i personals de l'autor. És el cas, per exemple, d'«Any nou. A ma filla», en què el caràcter sentenciós envaeix la darrera estrofa per tal de transmetre a la seua filla que la crueltat i la duresa esdevenen inherents a la vida:

Un any és una gota quan l'existència és llarga;
per cada gota dolça, ¡quanta n'hi ha d'amarga!
De plaers, una llàgrima ne du; de dolor, mil.

A banda de la producció lírica, Ferrer i Bigné inicià a la dècada dels anys seixanta, en un principi juntament amb Teodor Llorente, un dels projectes bibliogràfics més ambiciosos de la Renaixença a València: *El Parnàs Valencià*. El treball es divideix en tres volums, en què es recullen i editen nombrosos poetes valencians de distints períodes. Així, el primer volum, l'únic que veié la llum sota la intitulació *Estudio histórico-crítico sobre los poetas valencianos de los siglos XIII, XIV y XV* (1873), s'ocupa dels poetes valencians que feren servir el català des de la conquesta de València, per part de Jaume I, fins a la fi del segle XV. El segon volum, finalitzat però inèdit, inclou tant materials biogràfics com bibliogràfics corresponents a cinquanta-un autors valencians dels segles XVI, XVII i XVIII. El darrer d'aquests, l'únic que restà incomplet, recull notícies i poesies de valencians coetanis a l'autor.

Aquesta vessant erudita del lletraferit també es manifesta en català, concretament als nou textos en prosa que conformen la segona part del volum, que veieren la llum entre els anys 1868 i 1881. D'acord amb Roca, «els set primers textos estan dedicats a tres escriptors valencians vuitcentistes que podríem qualificar de predecessors de la Renaixença.» Aquests són, però, Tomàs Villarroya i Sanz, a qui Ferrer i Bigné dedica els tres primers; Josep Bernat i Baldoví, protagonista dels tres posteriors; i el restant a Pasqual Pérez i Rodríguez. Els vuité, intitulat «Lo tres de març» se centra en el testament d'Ausiàs March, mentre que el nové correspon al discurs que pronuncià com a president de Lo Rat Penat en la cerimònia d'obertura del curs 1881-1882. La lectura d'aquest darrer text, de la mateixa manera que la resta de l'obra, contribueix a la refutació de les afirmacions realitzades, com bé matisa Roca, «amb poc de fonament», per alguns estudiosos anys enrere al voltant de la nostra Renaixença. Un dels exemples al qual podem aduir és el que els lletraferits valencians del vuitcents únicament pretenien mantenir l'ús de la llengua com a instrument de conreu literari en els cercles cultistes. Una afirmació que contrasta amb el contingut del discurs de Ferrer i Bigné, pronunciat davant dels sectors elitistes del Cap i Casal, en què denuncia públicament la pèrdua del valencià com a llengua de les institucions:

¡Pobra llengua! Deseixida –bé ho sabeu– dels palaus de nostres reis i de les cambres de nostres corts, vedada als tribunals de justícia i als oficis de la fe pública; mirada com rara excepció en los temples i com contrabando en les escoles; muda en la representació de les generalitats o diputacions compreses en l'antic regne, i fins en los consells municipals de la ciutat, que li donaren son nom, la llengua materna, reduïda en la vida oficial a la veu del ministre pregoner (...)

Escrits valencians és, per tant, molt més que un recull de textos. Rafael Roca ens forneix novament d'un treball imprescindible per tal d'aproximar-nos a un dels protagonistes de la Renaixença valenciana i, en conseqüència, al moviment.